

Byen, som det vil være muligt at staffe til Veie udenfor Byen. Det forekommer mig at være en Selvfølge, at naar man vil bygge Arbejderboliger paa Grunde, som koste lige saa mange Kroner her i Byen, som de koste Dre udenfor, saa er der allerede deri en væsentlig Hindring for, at Boligerne kunne tilveiebringes paa en saadan Maade, at de fuldt ud tilfredsstille de Fordringer, man kunde være berettiget til at gjøre til gode og sunde Arbejderboliger. Det er en Selvfølge, at naar der skal bygges paa Grunde, som have Værdier af, lad mig sige henved 40—50 Kr. pr. Kv. Alen, kan der kun være Tale om at bygge Kaserer, og der vil da næppe kunne være Tale om Andet end at gaa til den yderste Grændse af, hvad vor Byggelov tilsteder med Hensyn til Forholdet mellem det bebyggede og det frie Areal. Vil man bemærke, at naar Lovgivningen har fastsat et saadant Forhold mellem den bebyggede og den fri Plads, og Loven har fastsat visse Grændser for, hvor høit mod Himlen disse Kaserer maa stræbe, saa maa det ogsaa antages, at naar de Fordringer opfyldes, er Boligen ogsaa tilfredsstillende og sund, saa maa jeg dertil bemærke, at denne Slutning aldeles ikke passer og passer navnlig ikke med Hensyn til Arbejderboliger. Et er, hvilket Num af Luft, af ubebygget Plads der kan være nogenlunde tilstrækkelig for dem, der have nogenlunde rummelige Boliger, og noget ganske Andet det, hvad der er tilstrækkeligt for dem, der bo i Kaserer, hvor Boligernes Areal er indskrænket til 80 Kv. Alen for hver Familie. Jeg skal villig erkjende, at der i flere Henseender kan være vundet væsentligt for Arbejderne ved at kunne bo midt inde i Byen, men jeg maa meget bestemt hævde, at ved Siden deraf vil det være umuligt at tilveiebringe lige saa gode hygieniske Forhold og lige saa billige Boliger som ved at bygge udenfor Byen. Jeg vilde derfor meget beklage, om Loven i sin endelige Skikkelse skulde komme til bestemt at stille den Fordring, at de Arbejderboliger, som tilveiebragtes ved Lovens Hjælp, skulde ligge indenfor den gamle By. Det forekommer mig, at det, at Arbejdernes Boliger have en saa fri og sund Beliggenhed som muligt, har en særdeles stor Betydning for Arbejderklassen og den opvoksende Arbejderlæg. Vi maa jo dog erindre, at hvor Boligernes eget Areal er og

maa være saa indskrænket som Arbejderboligernes, er Ungdommen, der voxer op, henvist til enten at voxer op i disse meget smaa Rum eller ogsaa i de ikke meget større Rum, som man kalder en Gaardsplads, eller, hvad der er endnu uheldigere, paa Gaden. Jeg tror altsaa, at ogsaa dette Hensyn, Hensynet til den opvoksende Slægt, til baade fysisk og moralsk sunde Vilkaar for den at voxer op under, fortjener at komme i Betragtning.

En æret Taler har anført de saakaldte Classenske Arbejderboliger som et affrækkende Exempel for den, som maatte tænke paa at ville tilveiebringe, hvad man kalder Arbejderkolonier. Jeg tror nu rigtignok, at det ærede Medlem gjorde disse Boliger ikke saa lidet Uret. Jeg har, da jeg har interesseret mig for disse Spørgsmaal, længe før dette Forslag kom til at foreligge, blandt Andet ogsaa søgt Oplysning om, hvorledes Forholdene stille sig ved de Classenske Arbejderboliger, ikke mindst i økonomisk Henseende. Det er ganske vist, at det har kostet denne Stiftelse en meget betydelig Kapital at tilveiebringe denne Arbejderkoloni, en Kapital af — jeg har ikke mine Notitser ved Haanden, jeg har ikke været forberedt paa at komme ind herpaa — men hvis jeg ikke husker feil, er det en Kapital af 880,000 Kr. Men naar det ærede Medlem mente, at dette Anlæg i den Grad var mislykket, at der kun havde en halv pCt. i Udbytte af denne store Kapital — maasse, spøiede det ærede Medlem til, 1 pCt. — saa vil jeg bemærke, at for det Mars Regnskab, som der velvilligt er blevet givet mig Veilighed til at gennemgaa, stiller det sig saaledes, at der var et rent Overskud af 15,000 Kr., og denne Sum lige overfor en Kapital af 880,000 Kr. nærmer sig mere til 2 pCt. Det er ganske vist ikke noget Forrentningsforhold, som paa nogen Maade kan kaldes tillokkende for Private, der maatte forsøge paa en saadan Entreprijs, men det maa ogsaa erindres, at det Classenske Tidekommiss har udstyret denne Arbejderkoloni paa en Maade, som det næppe vilde falde Private ind at gjøre det paa. Kolonien er udstyret med sin egen Kirke, den har sin egen Præst, og den har flere saadanne offentlige Anstalter, kunde jeg fristes til at kalde det, som have kostet meget betydeligt at anlægge, og som koste meget betydelige Beløb at drive.